

PALLISADE

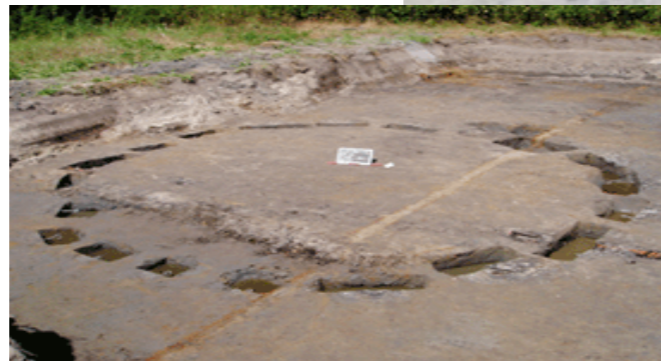

PALENKRANSEN

Ten zuiden van Zwolle, niet zo heel ver van Coevorden, zijn sporen gevonden van twee palenkransen uit de bronstijd (3000 tot 1200 v Chr).

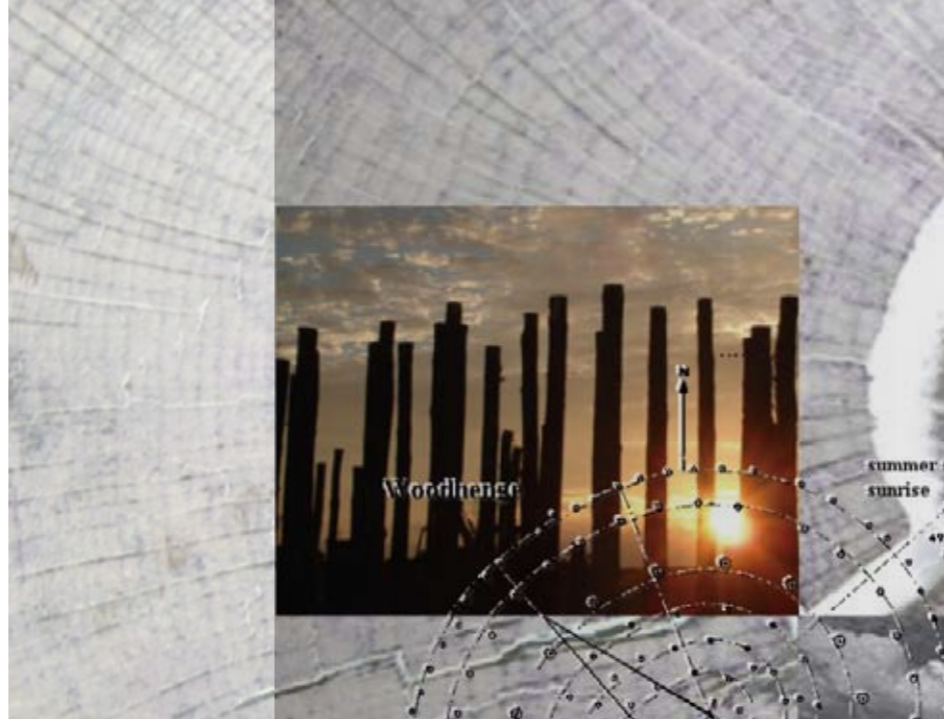
Het zou hierbij gaan om zogenaamde zonnekalenders. Als men midden in zo'n cirkel gaat staan is, aan de hand van bepaalde palen, de plaats te bepalen waar de zon op of onder gaat tijdens de seizoenswisselingen. Een soortgelijke cirkel is gevonden bij Heiloo in Noord-Holland en bij Amesbury in zuid-Engeland. Qua opzet lijken deze palenkransen sterk op het beroemde stonehenge in zuid-Engeland.

Er is reden om aan te nemen dat palenkransen in de bronstijd op veel meer plaatsen in Nederland voorkwamen, misschien ook wel op een van de zandruggen rond Coevorden.

summer solstice
sunrise

$49^{\circ} 7' + 12^{\circ} 1'$
 $1 = 14^{\circ} 2'$

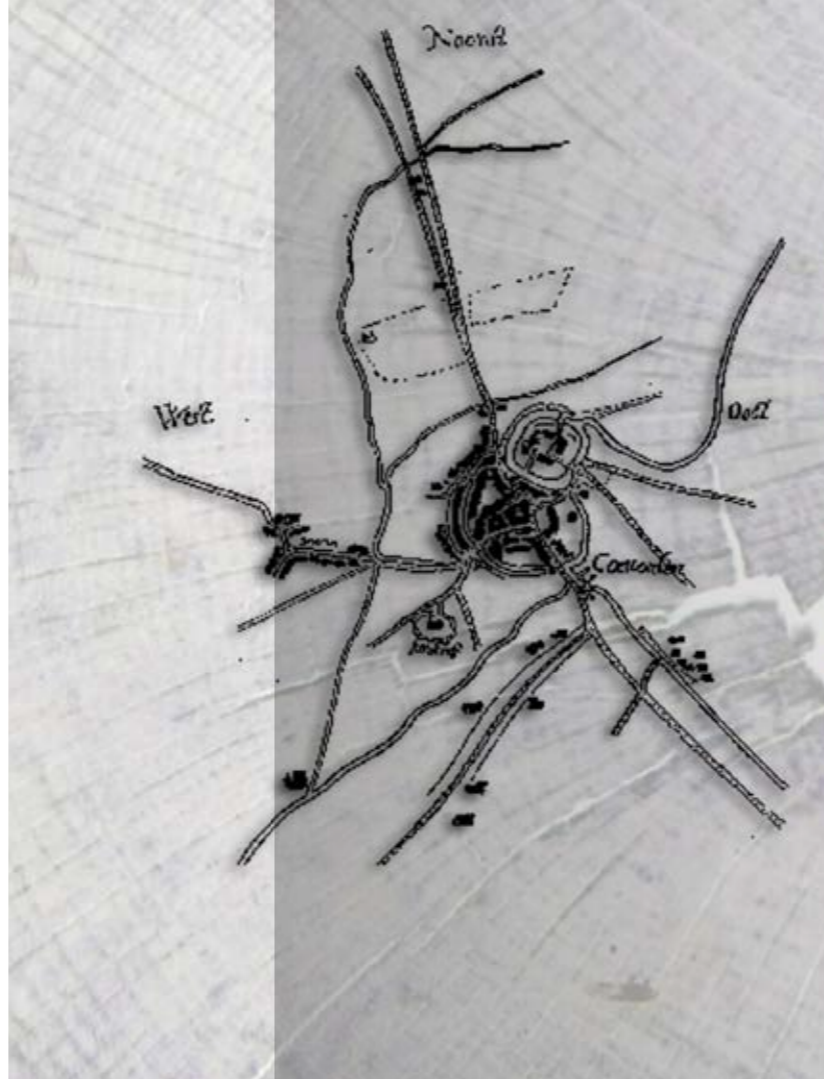
COEVORDEN DOOR DE TIJD

Op 26 november 944 schonk keizer Otto I van het Heilige Roomse Rijk "het recht van forest" (het jachtrecht) in de Pagus Thriente (Drenthe) aan Bisschop Balderik van Utrecht. Hiermee kwam deze regio onder bestuur van het Utrechtse bisdom.

De eerste vermelding van de plaatsnaam Coevorden vindt men in 1036, in de naam van Fredericus van Coevorden.

Sinds mensenheugenis lag Coevorden strategisch op een zandrug in het uitgestrekte Boertanger Moeras. Reizigers waren gedwongen door de kasteelstad te trekken als ze vanuit Nederland naar Duitsland of andersom reisden. Dit gegeven maakte Coevorden interessant voor generaals en kooplieden. En met hen kwamen ambachtslieden, wetenschappers en kunstenaars. Coevorden werd een welvarende vestingstad.

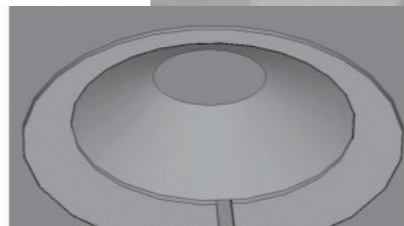
De riviertjes het Loodiep, het Drostendiep en het Schoonebeekerdiep stroomden samen in de vestinggrachten van Coevorden. Waarschijnlijk is de oorspronkelijke loop van de riviertjes uit militaire overwegingen omgelegd, zoals het bijgaand schetsje suggereert.

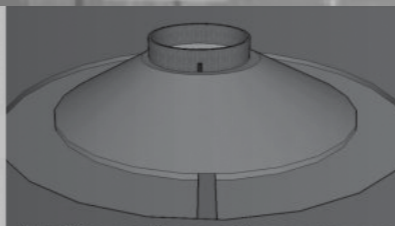
EVOLUTIE VAN MOTTEKASTEEL TOT VESTINGSTAD

Coevorden heeft dus een rijke geschiedenis als oude vestingstad, als handelsstad maar ook lange tijd als hoofdstad van Drenthe. De oudste schriftelijke vermelding van 'Koevoorde' - plek waar de boeren hun koeien door de doorwaadbare plek (voorde) in de rivier dreven - dateert van 1148.

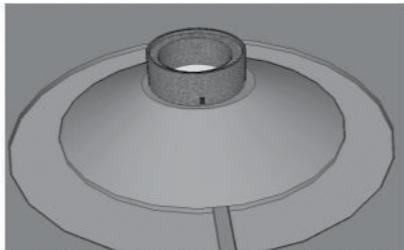
De vroeg middeleeuwse bakermat van Coevorden wordt gevormd door een kunstmatige heuvel met daarop een donjon (woontoren), of een burcht met daar omheen een pallisadering als verdedigingswerk. De heuvel werd opgeworpen met de aarde die vrij kwam uit de slotgracht die rond het bouwwerk werd uitgegraven. Een dergelijk verdedigingswerk heet een mottekasteel. Mottekastelen werden in de 11e tot 13e eeuw aangelegd als machtsbasis van lokale en regionale machthebbers. Soms ontwikkelden deze mottekastelen zich via een echt kasteel tot een vestingstad. Zo is het de motte van Coevorden, als enige in Drenthe, ook vergaan.

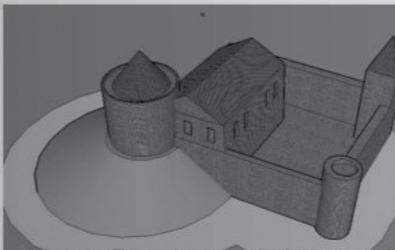
motte als aarden heuvel

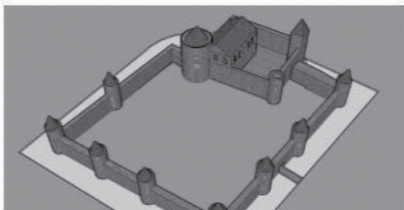
motte met pallisade

motte als stenen ringburcht

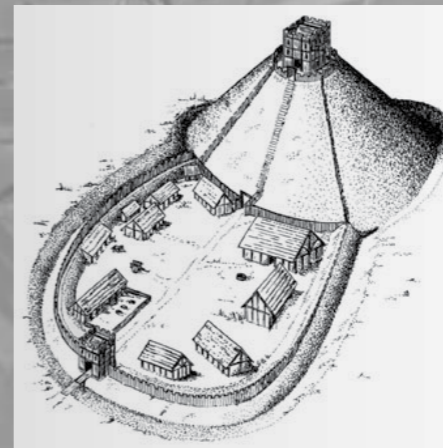
naar donjon met kasteel

van kasteel naar voorburcht

van voorburcht naar vestingstad

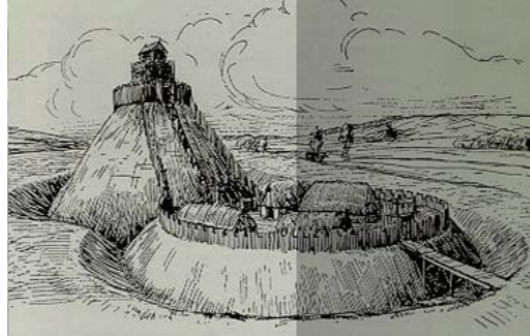
de plattegrond van Coevorden als vestingstad

"ONTMOETEN TUSSEN STAD EN LAND"

De gemeente Coevorden ontwikkelt ten oosten van het stadscentrum de wijk Ossehaar. Er zijn frappante parallellen aan te wijzen tussen het ontstaan van Coevorden ca 10 eeuwen geleden als mottekasteel en deze uitbreidingswijk in de 21e eeuw.

In het plan voor Ossehaar is een heuvel opgeworpen op een oude zandrug (met aarde uit een omringende gracht). De heuvel ligt ten opzichte van Ossehaar zoals het middeleeuwse mottekasteel van 'Koevoorde' ten opzichte van de omringende nederzetting lag. De middeleeuwers zochten bescherming in de nabijheid van het kasteel.

Door Ossehaar loopt een lange zichtlijn die het hart van de wijk verbindt met de top van de heuvel. Vanaf de top van de heuvel zien we echter een tweede, opvallende lijn. Een kavelsloot trekt een kaarsrechte lijn exact naar het zuiden. Deze twee assen, de 'as van de stad' en 'de as van het land', kruisen elkaar precies op de top van de heuvel.

Ontmoeting tussen stad en land

Oostelijke stadsrandzone Coevorden

MOTTEKASTEEL EN ZONNETEMPEL

Op de top van de heuvel staat een dubbele ring eikenhouten palen. De palen aan de zuidzijde zijn zodanig gerangschikt dat op **7 mei** op de klokuren (zomertijd) de schaduw van een bepaalde paal in de buitenring samenvalt met de corresponderende paal in de binnenring. De gezamenlijke schaduw wijst vervolgens naar de centrale stobbe. De palen aan de noordzijde zijn zo gerangschikt dat op **8 november** de schaduw van de palen in de binnenring op klokuren (wintertijd) samenvalt met hun corresponderende palen in de buitenring.

Buiten de pallasade staat een reeks kleinere stobben als objecten ter verdediging van het mottekasteel. Het zijn tevens punten die samen met de centrale stobbe en de buitenste palen met een 'zadel' verwijzen naar de plekken op de horizon waar de zon opkomt of ondergaat op de dagen van Ossehaar en tijdens seizoenswisselingen.

PALLISADE is een landmark en een uitzichtspunt. Het herinnert ons aan de geschiedenis van Coevorden en leert ons over het verloop van de seizoenen en de jaarlijkse verschuiving van de zon langs de hemel. Tegelijkertijd heeft het een sociale functie. De 4 datums kunnen aanleidingen geven voor de planning van evenementen.

Maar het is ook een plek waar je je op rustige momenten kunt terugtrekken, genietend van een zonsopkomst; de tijd vertragend.

Zonsopkomst op 6 augustus 2010, even na zes uur.

Zonsondergang op 8 november 2010, rond kwart voor vijf.

PALLISADE is mede mogelijk gemaakt door
gemeente Coevorden en provincie Drenthe.
Ontwerp Paul de Kort (www.pauldekort.nl)
Berekeningen Hendrik Hollander (www.analemma.nl)
Fotografie Kees Lieben en Paul de Kort.
Kijk voor meer informatie ook op www.ossehaar.nl

Paul de Kort ©2010

